

Методичні засади управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу

Постановка проблеми. Через нестабільність економіки та її постійні перепади українські підприємства стикаються з різними ризиками і загрозами, які призводять до збільшення небезпеки стосовно їхньої фінансової сфери, яка є основою діяльності підприємств усіх форм власності. Саме суть завдань, що розв'язує управління фінансовою безпекою у теперішньому стані економічної системи та збільшення ризиків у фінансовій діяльності підприємств, дає можливість виявити зв'язок між забезпеченістю зростання суми їхнього чистого прибутку, його достатньої фінансової стійкості й платоспроможності, а також ефективною нейтралізацією фінансових ризиків та загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні засади управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу знайшли відображення у працях вітчизняних науковців, таких як О. Ареф'єва [1], О. Барановський [2], І. Бланк [4], К. Горячева [6], О. Василик, С. Мочерний [5], М. Єрмошенко [8], Г. Козаченко [9], В. Мунтіян [10], А. Штангрет [11] та зарубіжних науковців [12 – 16]. Попри вже сформовану теоретико-методичну базу щодо питань дослідження управління фінансовою безпекою підприємств складний характер фінансових відносин суб'єктів господарювання спонукає до пошуку новітніх ідей у системі врегулювання даного питання.

Мета статті – формування методичних засад щодо здійснення управління фінансовою безпекою підприємств агропромисло-

го комплексу з метою формування постійного і зрозумілого механізму забезпечення фінансової безпеки, як запоруки стабільного розвитку підприємств.

Виклад основних результатів дослідження. Розв'язання проблем фінансової нестабільності, кризових явищ у суб'єктах підприємництва, банкрутства можливе через забезпечення їхньої фінансової безпеки. Нині все більшого значення набувають відносини з управління фінансовими ресурсами та оптимізації їх використання, а також фінансові інструменти, що забезпечують стабільну й ефективну діяльність суб'єкта підприємництва.

Фінансову безпеку кожного підприємства потрібно розглядати як окремий об'єкт, яка відображає у кількісному та якісному вимірах рівень безпеки суб'єкта підприємництва.

Найбільш узагальнене визначення фінансової безпеки сформулював І. Бланк: «Фінансова безпека підприємства є кількісно та якісно детермінованим рівнем його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних, збалансованих інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в даному та перспективному періодах» [4].

Розробка й запровадження ефективного механізму забезпечення управління фінансовою безпекою дає змогу забезпечити захист підприємства від загроз і небезпек внутрішнього та зовнішнього середовища та є умовою забезпечення стійкого зростання підприємства.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства являє собою сукупність

* Науковий керівник – А.Д. Чикуркова, доктор економічних наук, професор.

© О.А. Хоменко, 2017

його основних принципів, функцій, методів, прийомів, інструментів і стимулів. В основі механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства лежить системне поєднання функцій, інструментів, методів організаційного, нормативно-правового забезпечення, створених на базі принципів забезпечення фінансової безпеки для захисту фінансових інтересів підприємства.

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства зумовлюється наявним для кожного з них завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності.

Створення такого механізму відбувається проведенням певних дій над об'єктами фінансової безпеки, таких як доходи, джерела й обсяги фінансових ресурсів, структура активів, структура грошових потоків, структура капіталу, інвестиції, фінансові ризики, система фінансових інновацій і т. д. [9].

Необхідно зазначити, що функціонування такого механізму та його ефективність найбільшою мірою визначається рівнем організаційного забезпечення, що виконує роль певного з'єднувального фактора між усіма суб'єктами й об'єктами фінансової безпеки.

Організаційне забезпечення управління фінансовою безпекою підприємств покликане посприяти послідовності контролю за рівнем фінансової безпеки складанням необхідної внутрішньої документації, а також розробкою функціональних обов'язків працівників, діяльність яких пов'язана з використанням фінансових і матеріальних ресурсів, що дасть змогу захистити фінансові інтереси підприємства, запобігти фінансовій, матеріальній та нематеріальній шкоді, гарантувати забезпечення ефективного функціонування системи фінансової безпеки.

Метою організаційного забезпечення управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу є підтримування його стабільного фінансового становища, а також створення умов для стійкого функціонування й розвитку підприємств за запланованою стратегією.

Під організаційним забезпеченням управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу можна вважати систему координаційних, субординацій-

них і взаємозв'язаних факторів усередині підприємства та за його межами, а також сукупність організаційних методів аналізу, проектування, звітності, контролю та законодавчих норм, втілених у внутрішні нормативні документи підприємства, за допомогою яких воно здатне вберегтися від негативного впливу зовнішнього середовища й унеможливити виникнення внутрішніх загроз і ризиків, чим гарантує безпечніші умови для свого розвитку. Для забезпечення фінансової безпеки підприємств агропромислового комплексу необхідно здійснити детальний аналіз причин фінансової нестабільності як окремо взятого підприємства, так і галузі в цілому, що дасть змогу на ранній стадії виявити ознаки кризового розвитку, визначити його масштаби, дослідити основні фактори, що його зумовлюють, розробити заходи щодо запобігання кризі та попередження банкрутства. Важливими елементами є пошук оптимальних важелів і механізмів забезпечення фінансової безпеки, здійснення постійного моніторингу й контролю за станом і рівнем фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

О.А. Єрмоленко [7] під системою забезпеченості фінансової безпеки підприємств агропромислового комплексу розуміє сукупність здійснюваного комплексу заходів в інтересах захисту бізнесу від внутрішніх та зовнішніх негативних фінансових загроз (рис.).

Реалізація всіх зазначених заходів допоможе підприємству створити необхідний запас фінансової міцності перед існуючими загрозами й тими, що постійно виникають.

В умовах сьогодення можна спостерігати такий стиль управління, як «реактивний», за якого при прийнятті управлінських рішень керівник бере до уваги лише поточні проблеми підприємства. При цьому не можна стверджувати, що стратегічним питанням, питанням захисту фінансових інтересів зовсім не приділяється уваги, оскільки у підприємствах створюються різноманітні підрозділи внутрішнього контролю, фінансової та економічної безпеки, служби планування, маркетингу, менеджменту, але всі ці підрозділи розв'язують все ж таки свої вузькі окремі завдання без бачення загальної стратегії підприємства.

Комплекс заходів для захисту підприємства від внутрішніх і зовнішніх негативних фінансових загроз

Джерело: Авторська розробка.

Найефективнішим способом управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу є комплексний підхід, що включає в себе запровадження керівником чи власниками підприємства єдиних вимог до всіх складових системи управління ним і організацію контролю за виконанням запроваджених вимог, а також розподіл відповідальності між персоналом, встановлення числових показників та значень фінансової безпеки.

Таким чином, з одного боку, фінансова безпека включає такі показники, як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, а з іншого – вона є складовою економічної системи підприємства по горизонталі або складовою фінансової безпеки всієї держави по вертикалі.

Підприємства можуть досягти високого рівня фінансової безпеки якщо будуть реалізовані такі завдання, як ідентифікація ризиків і пов'язаних із ними потенційних небезпек та загроз; визначення числових індикаторів фінансової безпеки підприємств агропромислового комплексу; запровадження системи діагностики й моніторингу стану фінансової безпеки підприємства; здійснення контролю та оцінки ефективності дії всієї системи фінансової безпеки підприємства; запровадження таких фінансових умов, які б забезпечили постійне зростання прибутку підприємств; створення оптимального розміру фінансових ресурсів із залученням внутрішніх та зовнішніх джерел, що забезпечило б фінансову стійкість і платоспроможність підприємств протягом усього періоду його функціонування; створення умов, необхідних

для забезпечення оптимального обсягу й ефективності інвестицій; мінімізація фінансових ризиків підприємств; своєчасне впровадження у фінансову діяльність підприємства сучасних технологій управління та інструментів їх забезпечення; ефективний і швидкий вихід підприємств із фінансової кризи й нейтралізація їх наслідків [4, с. 132–133].

Висновки. Формування методичних засад щодо здійснення управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу є запорукою стабільного розвитку самих підприємств.

Суть завдань, що розв'язує управління фінансовою безпекою, виявляє зв'язок між забезпеченістю зростання суми чистого прибутку підприємства, його достатньої фінансової стійкості та платоспроможності й ефективною нейтралізацією фінансових ризиків і загроз.

Створення повноцінного механізму фінансової безпеки підприємств агропромислового комплексу повинно бути складовим стратегічного управління підприємством, що дає змогу поліпшити його визначення як системи економічних відносин, які виникають між органами управління та різними групами агентів, з приводу виконання цілей підприємства на тривалий термін, у тому числі забезпеченням фінансової безпеки.

У свою чергу, вивчення механізму фінансової безпеки підприємств агропромислового комплексу уможливило найповнішою мірою визначити цей стан економічних відносин, що виникають між органами управління, які здійснюють забезпечення стратегічних цілей, через вирішення їхніх фінансових інтересів і такий стан можна виразити у фінансових показниках.

Список використаних джерел

1. *Ареф'єва О.В.* Планування економічної безпеки підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. – К.: Європ. ун-т, 2004. – 170 с.
2. *Барановський О.І.* Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. Барановський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2004. – 760 с.
3. *Білик М.Д.* Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. – 2008. – №4(83). – С. 129–133.
4. *Бланк І.А.* Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. *Василик О.* Фінансова безпека // Економічна енциклопедія: у 3-х т. – Т. 3 / О. Василик, С. Мочерний. – К.: Вид. центр «Академія», 2002. – 952 с.
6. *Горячева К.С.* Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / К.С. Горячева. – К.: НАУ, 2006. – 18 с.
7. *Єрмоленко О.А.* Сутність фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс]. О.А. Єрмоленко – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2011_3/Ermolenko_311.htm.
8. *Єрмошенко М.М.* Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства: препринт наук. доп. / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева, А.М. Ашуев. – К.: Нац. акад. управління, 2005. – 78 с.
9. *Козаченко Г.В.* Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
10. *Мунтіян В.І.* Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 464 с.
11. *Штангрет А.М.* Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення: [моногр.] / А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, М.М. Караїм. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. – 288 с.
12. *Bouris Mark.* Yellow Brick Road to Your Financial Security / Mark Bouris. – Allen & Unwin, 2008. – 256 p.
13. *Lewis D. Solomon.* Financial security & personal wealth / Solomon Lewis D - Transaction Publishers, 2005. – 250 p.
14. *Dr. Patchin Curtis & Mark Carey.* Risk Assessment in Practice / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, - New York, United States, October 2012. – 28 p.
15. *Weill P.* Don't Just Lead, Govern: How Top-Performing Firms Govern IT. MIS Q Exec. 3(1), 2004.
16. *Hacker J. S.* The Insecure American: Economic Experiences, Financial Worries, and Policy Attitudes / J. S. Hacker, P. Rehm, M. Schlesinger // Perspectives on Politics. – 2013. – Vol. 11, No. 1. – P. 23–49.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2016 р.

Фахове рецензування 22.11.2016 р.

*